

Stefan Mizera

Adwokatura za granicą

Palestra 28/2(314), 91-98

1984

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ADWOKATURA ZA GRANICĄ

I.

ADWOKATURA W NIEMIECKIEJ REPUBLICE DEMOKRATYCZNEJ

W 1982 r. ukazał się w Niemieckiej Republice Demokratycznej staraniem Ministerstwa Sprawiedliwości zbiór tekstów aktów prawodawczych dotyczących adwokatury (w oryginale zbiór ten nosi tytuł: Aufgaben und Arbeitsweise der Kollegien der Rechtsanwälte — Staatsverlag der Deutschen Demokratischen Republik — Berlin 1982). Wspomniany zbiór tekstów aktów prawodawczych został wydany w związku z uchwaleniem przez Izbę Ludową NRD w dniu 17 grudnia 1980 r. ustawy o zespołach adwokackich (die Kollegien der Rechtsanwälte), która weszła w życie w dniu 1 marca 1981 r. i uchyliła zarazem rozporządzenie z dnia 15 maja 1953 r., dopuszczające tworzenie przez adwokatów zespołów w celu wykonywania zawodu adwokata.

W skład omawianego zbioru tekstów weszły — poza wspomnianą ustawą z dnia 17 grudnia 1980 r. o zespołach adwokackich (opublikowaną w dzienniku ustaw NRD — Gbl. I 1981 Nr 1, str. 1) — różne teksty aktów prawnych, tworzących w całości system prawny o ustroju i działalności adwokatury w NRD, a mianowicie:

1) statut wzorcowy zespołu adwokackiego w NRD, wydany w drodze postanowienia Rady Ministrów z dnia 17 grudnia 1980 r.,

2) zarządzenie z dnia 18 grudnia 1980 r. o zatwierdzeniu statutu Biura Adwokackiego do spraw zastępstwa w międzynarodowych sprawach cywilnych (i tekst tego statutu),

3) zarządzenie z dnia 18 grudnia 1980 r. o zadaniach i czynnościach adwokatów wykonujących zawód indywidualnie (Einzelanwälte),

4) zarządzenie z dnia 27 lutego 1981 r. o przeprowadzaniu postępowania dyscyplinarnego przeciwko członkom zespołów adwokackich w NRD (w oryginale akt ten nosi nazwę: Disziplinarverfahrensordnung),

5) zarządzenie z dnia 1 lutego 1981 r. o opłatach za czynności adwokatów (w oryginale akt ten nosi nazwę: Rechtsanwaltsgebührenordnung w skrócie RAGO),

6) postanowienie porządkowe z dnia 22 maja 1981 r. Rady przewodniczących zespołów adwokackich, zatwierdzone przez Ministra Sprawiedliwości w NRD w dniu 22 maja 1981 r.

Na temat nowego stanu prawnego w dziedzinie ustroju i działalności adwokatury w NRD zostały zamieszczone w „Palestrze” dwie publikacje w postaci tłumaczeń odpowiednich tekstów z czasopisma prawniczego „Neue Justiz”

a) w tłumaczeniu adw. Z. Womaczki — „Kolegia adwokatów (zespoły adwokackie) — forma działalności adwokackiej odpowiednia w socjalizmie” („Palestra” z 1982 r. nr 6—7) i

b) w tłumaczeniu adw. S. Jengera — „W sprawie własnej odpowiedzialności członków kolegiów adwokackich” („Palestra” z 1982 r. nr 9—10).

Poniżej przedstawiamy dwie notatki o adwokaturze w NRD, oparte na wzmiankowanych wyżej tekstach odpowiednich aktów prawnych.

A. Biuro Adwokackie w NRD do spraw zastępstwa w międzynarodowych sprawach cywilnych

Odpowiednie zarządzenie o zatwierdzeniu statutu tego Biura weszło w życie 1 marca 1981 r. i z tym dniem straciło moc zarządzenie w tym samym przedmiocie z dnia 18 sierpnia 1967 r.

Biuro Adwokackie do spraw zastępstwa w międzynarodowych sprawach cywilnych (w międzynarodowym obrocie cywilnoprawnym) działa na terenie Republiki w warunkach monopolu (wyłącznieści) w dziedzinie obsługi prawnej wszystkich klientów zagranicznych, a klientów krajowych tylko wtedy, gdy powierzone przez nich Biuru Adwokackiemu sprawy mają tzw. element zagraniczny (o czym niżej). Biuro to powstało w drodze dobrowolnego zrzeszenia się adwokatów NRD, którzy podjęli się specyficznych zadań czuwania w drodze udzielania porad prawnych i zastępstwa interesów obywateli krajowych i cudzoziemskich oraz osób prawnych w międzynarodowym obrocie prawnym. Biuro ma osobowość prawną, a jego siedziba jest Berlin, stolica NRD.

Zadaniem członków Biura jest w szczególności to, aby w dziedzinie prawa cywilnego, handlowego, rodzinnego oraz prawa pracy: a) czuwali nad prawami i uzasadnionymi interesami obywateli i osób prawnych z NRD — na ich zlecenie — w innych państwach i w Berlinie Zachodnim, b) czuwali nad ustawowo chronionymi prawami i interesami na terenie NRD obywateli zagranicznych i obcych osób prawnych, a zwłaszcza zastępowali ich przed sądami powszechnymi i sądami rozjemczymi w NRD, c) udzielali krajowym obywatelom i cudzoziemcom oraz wymienionym osobom prawnym pomocy w międzynarodowym obrocie cywilnoprawnym, zwłaszcza przez składanie opinii prawnych i stosowanie innych form doradztwa prawnego w sądowym i pozasądowym postępowaniu.

Samo Biuro, jak również jego członkowie podejmują wszelkie działania, które zmierzają do wykonania zleconych im zadań. Biuro wywiera wpływ na to, żeby jego członkowie poruczone im przez zleceniodawców zadania wykonywali sumiennie i z fachową biegłością. Biuro popiera doskonalenie zawodowe członków i daje im możliwość wykazania się, że są godni stawianym im wymaganiom zawodowym oraz że mają poczucie związanych z tym obowiązków. Biuro stwarza materialne i organizacyjne warunki do wykonywania przez jego członków czynności zawodowych.

Najwyższym organem Biura Adwokackiego, o którym mowa, jest zebranie jego członków. Zebranie to rozważa i podejmuje decyzje dotyczące wszystkich podstawowych zagadnień związanych z rozwojem i działalnością Biura. Zebranie członków jest zdolne do podjęcia decyzji, jeżeli obecna na nim liczba członków wynosi więcej niż połowę. Decyzje zapadłe na posiedzeniu zebrania członków (*die Mitgliederversammlung*) są wiążące dla wszystkich członków i organów Biura. Zebranie członków zbiera się w zasadzie raz w kwartale.

Kolektywnym organem wybieranym do kierowania sprawami Biura jest zarząd. Zarząd jest za swoje czynności odpowiedzialny przed zebraniem członków i ma obowiązek składania mu sprawozdań. Zarząd jest odpowiedzialny za przygotowanie, zwołanie i wykorzystanie wyników obrad zebrania członków. Ma obowiązek zwołać zebranie członków, jeżeli co najmniej jedna czwarta liczby członków o to zabiega. Zarząd składa się z przewodniczącego i jego zastępców, którzy są wybierani przez zebranie członków na okres dwóch lat. Zarząd ma obowiązek przedstawiania — co najmniej raz w roku — informacji o pracach zarządu i rozwoju Biura. Na podstawie decyzji zebrania członków i zarządu przewodniczący zarządu ma obowiązek zapewnić sprawne działanie Biura w zakresie organizacyjnym, kadrowym i finan-

sowym. Przewodniczący zarządu odpowiedzialny jest za swoje czynności wobec zebrania członków, jak również zarządu. Decyzje zarządu i jego przewodniczącego są dla wszystkich członków Biura wiążące (oczywiście w znaczeniu organizacyjnym).

Organem kontrolnym Biura jest Komisja rewizyjna, wybrana przez zebranie członków. Za swoje czynności jest ona odpowiedzialna wobec zebrania członków i ma obowiązek składania mu sprawozdań. Komisja rewizyjna wykonuje kontrolę nad działalnością Zarządu Biura i członkami co do przestrzegania statutu Biura, wykonania decyzji zebrania członków i prowadzenia rachunkowości (budżetu) Biura. Komisja rewizyjna składa się z przewodniczącego i dwóch członków. Jej członkowie są wybierani na okres dwóch lat.

Przystąpienie do Biura jest dobrowolne i następuje w drodze przyjęcia na zebraniu członków. W skład Biura może wejść w charakterze członka obywatel NRD, który ma ukończone studia prawnicze oraz doświadczenie z zakresu praktyki prawniczej, a także dysponuje specjalną znajomością zagadnień w dziedzinie prawa w innych krajach (w zakresie prawa cywilnego, handlowego, rodzinnego i prawa pracy). Członek musi władać co najmniej dwoma językami obcymi. Przez przyjęcie do Biura staje się on członkiem adwokatury w NRD.

Członkostwo w Biurze kończy się z chwilą śmierci, wystąpienia, zakończenia czynności adwokackich, wykluczenia i odebrania prawa wykonywania zawodu adwokata przez ministra sprawiedliwości.

Biuro zapewnia klientowi swobodne dokonanie wyboru adwokata ze składu osobowego Biura. Dla wykonania czynności doradztwa lub zastępstwa członek Biura zawiera ze zleceniodawcą umowę, w której zostają uzgodnione przedmiot i zakres zlecenia; poza tym członek Biura udziela zleceniodawcy informacji o przewidywanych przez niego wynikach w zleczonej sprawie. Przez zawartą umowę członek Biura jest obowiązany czuwać sumiennie nad ochroną praw i interesów zleceniodawcy, a otrzymane zlecenie wykonać w sposób celowy i możliwie najmniejszym kosztem (nakładem). Członek Biura powinien wykonać przyjęte zlecenie na własną odpowiedzialność i w zasadzie osobiście. W razie wykazania ważnych powodów dopuszczalne jest zastępstwo innego członka Biura. W wykonaniu udzielonego zlecenia członek Biura podejmuje — na podstawie swoich specjalnych znajomości danych zagadnień oraz swego doświadczenia — określone czynności i środki prawne, które przy uwzględnieniu każdorazowych warunków są najbardziej rzeczowe i użyteczne w sprawie. Członek Biura nie może działać na niekorzyść zleceniodawcy. Członek Biura ustala ze zleceniodawcą, jakie informacje i dokumenty (tzw. podkładki) powinny być mu przekazane w celu realizacji zlecenia.

Członek Biura może odmówić przyjęcia zlecenia albo zrezygnować z przyjętego zastępstwa, jeżeli w normalnym porządku rzeczy zlecenie nie może być wykonane. Odmówienie przyjęcia zlecenia jest w szczególności uzasadnione wtedy, gdy członek Biura: a) doszedł do przekonania, że w sprawie nie ma szans jej załatwienia, b) jest związany innymi terminowymi zleceniami. Członek Biura, który odmawia przyjęcia zlecenia powinien o tym bezzwłocznie zawiadomić zleceniodawcę. Rezygnacja ze zlecenia jest zwłaszcza wtedy uzasadniona, kiedy stosunek zlecenia pomiędzy zleceniodawcą a członkiem Biura został poważnie nadwierzony. Nie powinno ono jednak nastąpić w sytuacji, kiedy zleceniodawca nie miałby możliwości upoważnić, we właściwym na to czasie, do działania innego adwokata.

Członek Biura nie powinien przyjmować zlecenia, jeżeli: a) jego przyjęcie nakładałoby obowiązek działania wbrew prawu albo obowiązkowi adwokata, b) członek w tej samej sprawie już był doradcą lub zastępcą strony przeciwnej albo w inny sposób był z tą stroną związany, c) członek Biura w tej samej sprawie przyjął już

uprzednio zlecenie od innego zleceniodawcy, a z ochroną praw i interesów tego ostatniego przyjęcia zlecenia nie da się pogodzić, d) członek Biura miałby zastępować w danej sprawie więcej zleceniodawców, których interesy są sprzeczne w sprawie.

Członek Biura jest obowiązany zachować milczenie (tajemnicę) co do tego, co mu przy wykonywaniu czynności powierzono bądź też co mu jest skądinąd wiadomo. Obowiązek zachowania tajemnicy ustaje, jeżeli uprawniony zwolni członka Biura od niej albo jeżeli według przepisów prawa karnego istnieje co do kwestii objętej tajemnicą obowiązek zeznawania. Członek Biura powinien wskazać zleceniodawcy możliwe szkody (uszczerbek), jakie mogą powstać, jeżeli nie zwolni on członka od obowiązku zachowania tajemnicy. Biuro Adwokackie powinno zapewnić członkom i pracownikom Biura takie warunki, aby przy wykonywaniu swych zawodowych obowiązków mieli oni możliwość zachowania tajemnicy (milczenia).

Przy przyjmowaniu zlecenia członek Biura zawiera ze zleceniodawcą porozumienie w sprawie wynagrodzenia adwokackiego oraz przewidywanych kosztów i wydatków. Udzielanie ustnych informacji prawnych obywatelom NRD jest bezpłatne. Zobowiązanie zleceniodawcy zapłacenia wynagrodzenia adwokackiego za czynności adwokackie, jak również pokrycia kosztów i wydatków wynika z porozumienia między stronami i z przepisów prawnych. Członek Biura jest uprawniony i obowiązany zarazem do przypilnowania, aby należne mu wydatki i wynikające z tego roszczenia były pokryte, a w razie konieczności — przymusowo wyegzekwowane. Dochody i wydatki związane z prowadzoną sprawą podlegają rozliczeniu z Biurem Adwokackim.

Roszczenia odszkodowawcze z tytułu wyrządzonej szkody, które wynikły z naruszenia (zaniedbania) adwokackich obowiązków przez członka Biura przy wykonywaniu udzielonego zlecenia, mają być kierowane przez zleceniodawców wprost do Biura Adwokackiego na podstawie właściwych przepisów prawa cywilnego. Członek Biura, który wyrządził szkodę, odpowiada wobec Biura w razie umyślnego swego działania — w pełnej wysokości, a za szkodę wynikłą na skutek jedynie zaniedbania — do wysokości przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego brutto w ostatnim roku.

Członek Biura, który w sposób zawiniony pogwałcił obowiązki wynikające z jego adwokackich czynności i jego przynależności do Biura w świetle przepisów prawa oraz postanowień statutu Biura Adwokackiego, zostaje pociągnięty do odpowiedzialności dyscyplinarnej, jeżeli naruszenie obowiązków — według jego rodzaju i rozmiarów — pociąga za sobą wszczęcie postępowania dyscyplinarnego. Przy podejmowaniu dyscyplinarnego orzeczenia należy wszechstronnie oceniać naruszenie obowiązków przez członka Biura. W szczególności należy brać pod uwagę przyczynę popełnionego naruszenia obowiązków, skutki niekorzystne stąd wypływające, sposób, w jaki doszło do tego naruszenia, oraz dotychczasowe zachowanie się członka Biura. Kary dyscyplinarne są następujące: a) nagana, b) surowa nagana, c) wykluczenie z Biura. Kara nagany i kara surowej nagany są wymierzane przez zarząd Biura. Jeśli chodzi o karę wykluczenia z Biura, to następuje ona wtedy, kiedy członek Biura dopuścił się ciężkiego naruszenia swych obowiązków adwokata bądź obowiązków członka Biura. Wykluczenie następuje na podstawie decyzji powziętej przez zarząd Biura, ale decyzja taka wymaga ponadto zatwierdzenia przez zebranie członków. Wobec członka Biura, który pozostaje pod zarzutem ciężkiego naruszenia obowiązków zawodowych, zarząd Biura może zakazać mu wykonywania zawodowych czynności adwokackich do czasu wydania orzeczenia dyscyplinarnego.

Zainteresowany członek Biura może wnieść skargę z podaniem jej podstaw na

piśmie do przewodniczącego Biura na decyzje zarządu i przewodniczącego w ciągu 2 tygodni po uzyskaniu wiadomości o powzięciu tych decyzji bądź o wszczętych krokach dyscyplinarnych albo o zakazie wykonywania czynności adwokackich po wydaniu orzeczenia. Jeżeli zarząd skargi nie uzna za słuszną albo nie przyjmie jej w pełnym zakresie, jest obowiązany w ciągu 4 tygodni od wpływu złożenia skargi przedstawić ją zebraniu członków. W razie zaś złożenia skargi na dyscyplinarne orzeczenie albo na czasowy zakaz wykonywania czynności adwokackich, zebranie członków rozpatrzy ją w ciągu 4 tygodni od daty wpływu skargi. Zebranie członków nie może orzec surowszej kary dyscyplinarnej. W razie odrzucenia przez zebranie członków Biura wniesionej skargi na wydalenie z Biura w razie zatwierdzenia decyzji o wydaleniu, zainteresowany członek Biura może w ciągu 2 tygodni wnieść przeciwko temu oddaleniu lub zatwierdzeniu sprzeciw na piśmie (wraz z uzasadnieniem) do ministra sprawiedliwości.

Minister sprawiedliwości wykonuje nadzór nad działalnością Biura Adwokackiego i jego członków. Może on decyzje organów Biura unieważnić (uchylić), zwłaszcza gdy sprzeciwiają się one przepisom konstytucji, ustawom czy innym przepisom prawnym albo statutowi Biura. Minister sprawiedliwości może cofnąć członkowi Biura zezwolenie na wykonywanie czynności adwokata, jeżeli dopuścił się ciężkiego naruszenia obowiązków adwokata. Nadzór ministra sprawiedliwości jest zatem sprawowany według uznania.

Stosownie do uzyskanych informacji z NRD, Biuro Adwokackie do spraw zastępstwa w międzynarodowych (zagranicznych) sprawach cywilnych z siedzibą w Berlinie, stolicy NRD, liczy około 35 członków.

B. Zadania i działalność adwokatów wykonujących w NRD zawód indywidualnie

O zezwoleniu na wykonywanie zawodu adwokata indywidualnie, a więc poza zespołem adwokackim, decyduje minister sprawiedliwości. Co się zaś tyczy samego wykonywania czynności zawodowych indywidualnie przez adwokata, to w tej mierze obowiązuje szereg przepisów ustawy o zespołach adwokackich w NRD oraz postanowień wzorcowego statutu tych zespołów. Wykonujący zawód w kancelariach adwokackich adwokaci mają — podobnie jak członkowie zespołów adwokackich — przyczynić się do dalszego umacniania socjalistycznego prawnictwa, prawidłowego urzeczywistnienia wymiaru sprawiedliwości oraz utrwalania i dalszego rozwoju socjalistycznej świadomości prawnej obywateli. Jako obrońcy mają adwokaci pomagać w postępowaniu karnym oskarżonym i obwinionym przy całkowitym zapewnieniu im zgodnych z konstytucją praw obywatelskich do obrony, a poza tym mają oni obowiązek udzielania porad oraz zastępowania obywateli w sprawach sądowych i pozasądowych. Mają oni przyczynić się przez swoją działalność do urzeczywistnienia gwarantowanych ustawowo praw i interesów obywateli, starać się nakłaniać obywateli do dobrowolnego i świadomego przestrzegania socjalistycznego prawnictwa oraz do unikania naruszeń prawa. Dalej — powinni oni wyjaśniać obywatelom istotę ich praw i obowiązków, pomagać im w uporządkowaniu swoich spraw o charakterze prawnym, wywierać wpływ na zwalczanie przyczyn i warunków sprzyjających naruszaniu prawa oraz popierać rozwój socjalistycznych stosunków między obywatelami. Członkowie adwokatury mają uważać za swoje ważne zadania: a) udzielanie porad prawnych obywatelom i innym zleceniodawcom we wszystkich sprawach o charakterze prawnym, b) obronę podejrzanych i oskarżonych w postępowaniu karnym, c) zastępstwo obywateli i innych zleceniodawców przed sądami w sprawach z zakresu prawa cywilnego, rodzinnego i prawa pracy, jak

również w innych sprawach charakteru prawnego, d) zastępstwo obywateli i innych zleceniodawców w postępowaniu przed państwowymi biurami notarialnymi, e) pozasądowe zastępstwo obywateli i innych zleceniodawców w sprawach prawnych, jeżeli przepisy prawa nie stoją temu na przeszkodzie, f) udzielanie nieodpłatnie ustnych porad prawnych obywatelom. Członkowie adwokatury, w tym także prowadzący kancelarie indywidualne, mają prawo występować przed wszystkimi sądami powiatowymi, sądami wojskowymi, sądami okręgowymi, wyższymi sądami wojskowymi oraz przed Sądem Najwyższym NRD, jak również przed okręgowymi sądami arbitrażowymi i Centralnym Sądem Arbitrażowym — stosownie do obowiązujących w tej mierze przepisów. Członkowie adwokatury są obowiązani zachować tajemnicę co do tego, co im podczas czynności adwokackich powierzono albo co im jest wiadomo. Obowiązek zachowania tajemnicy adwokackiej nie wchodzi w rachubę, jeśli zleceniodawca zwolnił adwokata w tym względzie oraz jeżeli obowiązujące przepisy prawnokarne nie stanowią inaczej.

W sprawie udzielania porad, zastępstwa i obrony adwokat wykonujący zawód indywidualnie zawiera ze zleceniodawcą odpowiednią umowę według przepisów prawa cywilnego NRD. Adwokat nie może działać na niekorzyść klienta, powinien przy powierzeniu zleczonej sprawy informować go o szansach jej wygrania oraz wskazać prawdopodobną w sprawie wysokość kosztów. Zleceniodawca określa przedmiot i rozmiary zlecenia. Adwokat nie powinien przyjmować zlecenia, jeżeli: a) zmierza ono do podejmowania czynności niezgodnych z prawem i z przepisami o obowiązkach adwokata, b) w tej samej sprawie już wcześniej udzielał porady albo zastępował stronę przeciwną, c) był czynny w powierzonej sprawie jako współpracownik organu, śledczego lub prokuratury, jako sędzia lub notariusz, ławnik bądź członek sądu społecznego, d) miałby w tej samej sprawie reprezentować więcej niż jednego zleceniodawcę, których interesy są sprzeczne w prowadzonej sprawie.

W razie wysunięcia roszczeń odszkodowawczych, które wynikają z naruszenia obowiązków adwokackich przy wykonywaniu zlecenia, adwokat wykonujący zawód indywidualnie odpowiada wobec zleceniodawcy według przepisów prawa cywilnego.

Adwokat jest uprawniony pobierać za swoje usługi adwokackie opłaty i wydatki według obowiązujących w tym względzie przepisów prawnych. Po wykonaniu zlecenia należy dłużnikowi-zleceniodawcy przedstawić rozliczenie kosztów. Rozliczenie takie powinno wskazywać odpowiednie przepisy o opłatach i powinno być podpisane przez adwokata.

Minister sprawiedliwości wydaje indywidualnym kancelariom adwokackim instrukcje i sprawuje nadzór nad ich działalnością. Może udzielić w tym zakresie odpowiednich upoważnień dyrektorom sądów okręgowych.

Zezwolenie na wykonywanie zawodu adwokata indywidualnie wygasa wskutek śmierci, zwrotu zezwolenia (rezygnacja), odebrania zezwolenia, wycofania zezwolenia. Minister sprawiedliwości może odebrać zezwolenie, jeżeli prowadzący indywidualną kancelarię adwokat nie może już wykonywać zgodnie z przepisami swych zadań zawodowych z powodu zaawansowanego wieku, choroby, inwalidztwa albo z innych ważnych powodów. Natomiast wycofanie przez ministra sprawiedliwości zezwolenia następuje wtedy, gdy adwokat działał sprzecznie z przepisami konstytucji i innymi przepisami ustawowymi albo gdy naruszył inne przepisy prawne lub w inny sposób dopuścił się ciężkiego naruszenia swych obowiązków adwokata.

Minister sprawiedliwości może indywidualnie wykonującego zawód adwokata pociągnąć do odpowiedzialności dyscyplinarnej. Karami dyscyplinarnymi są: a) upomnienie, b) nagana, c) wycofanie zezwolenia. W zakresie postępowania dyscyplinarnego przeciwko adwokatom wykonującym zawód indywidualnie (Einzelanwälte)

obowiązują przepisy dyscyplinarne wydane dla członków zespołów adwokackich.

Do kompetencji ministra sprawiedliwości NRD należy uregulowanie spraw wynikających z zaprzestania czynności przez omawianego adwokata.

Zarządzenie o indywidualnych kancelariach adwokackich weszło w życie z dniem 1 marca 1981 r. Według uzyskanych informacji, obowiązki adwokata w indywidualnych kancelariach wykonywało do niedawna 30 osób, tj. ok. 5°/_o ogólnej liczby adwokatów w NRD.

adw. Stefan Mizera

2.

RAO

Publikacja o adwokaturze austriackiej

W końcu 1983 r. ukazał się w Wiedniu nakładem znanego Wydawnictwa Manz w serii wydawniczej zbiorów tekstów prawnych (Manzsche Gesetzausgaben) — jako wydanie specjalne nr 34 — zbiór tekstów prawnych w zakresie prawa o adwokaturze (wydanie drugie w opracowaniu prof. dr Victora Hellera, szefa sekcji w związkowym ministerstwie oświaty i sztuki, prof. dra Ernsta Jahody, adwokata, i dra Waltera Schuppicha, prezydenta austriackiej Naczelnej Rady Adwokackiej). Zbiór ten ukazał się pod tytułem RAO, który jest skrótem w języku niemieckim prawa o adwokaturze (Rechtsanwaltsordnung) wraz z przepisami związkowymi, m.in. w zakresie odpowiedzialności dyscyplinarnej adwokatów, oraz wyjaśnieniami i uwagami (rodzaj komentarza) spółki autorskiej. Stosownie do życzeń autorów i wydawcy, RAO ma być dziełem wprowadzającym do prawodawstwa o zawodzie adwokata w Austrii wraz z praktycznymi wskazówkami o tym zawodzie. Wydawnictwo zostało wydane w formie obszernej broszury, na bardzo dobrym papierze, w doskonałym wykonaniu poligraficznym, w miękkiej oprawie plastikowej.

Nie jest przedmiotem niniejszej notatki omawianie ustawodawstwa o austriackiej adwokaturze, trudno bowiem, nawet skróto, analizować przepisy prawne w tej materii zamieszczone na 139 stronach omawianej publikacji. Wypada tylko dać krótką w tej kwestii informację, opierając się na spisie treści zbioru przepisów, oraz poczynić uwagi na marginesie regulacji prawnych dotyczących adwokatury austriackiej, mającej długoletnią tradycję i wielki dorobek zawodowy. Wydawca, wyjaśniając w słowie wstępnym konieczność wydania nowej edycji zbioru przepisów o adwokaturze, zaznaczył, że uczynił to ze względu na pewność w obrocie prawnym, umożliwiającą każdemu poznać w oryginalnym brzmieniu treść przepisów w obowiązującej aktualnie wersji bez potrzeby sięgania do licznych tekstów w dzienniku ustaw.

Jest wprost nie do wiary, że prawo o adwokaturze w Austrii wywodzi się z ustawy z dnia 6 lipca 1868 r., a więc przeżyło ono liczne zmiany ustrojowe, m.in. od cesarstwa do republiki związkowej. Można by wprowadzić powiedzieć, że bez mała tylko tytuł ustawy ostał się z tak odległej drugiej połowy XIX wieku, jednakże długo trwałość tego aktu prawnego dowodzi dalekowzroczności austriackiego ustawodawcy i jego umiejętności budowy podstaw prawnych tak swobodnego zawodu, jakim jest adwokatura. Trzeba też mieć żywo w pamięci, że Austria przeszła przez historyczny dramat włączenia jej obszaru do Rzeszy Niemieckiej w czasach hitlerowskich i poddania jej obywateli w dużej mierze ustawodawstwu hitlerowskiemu.

Jak wyjaśnił we wstępie edytor, choć pozornie mogłoby się wydawać, że adwoka-

tura austriacka ciężko musiała przeżywać każdorazowe a tak liczne nowelizacje prawa o adwokaturze (począwszy od 1906 roku a skończywszy na roku 1983), w istocie jednak sama była nieraz inspiratorem niektórych zmian, zbliżających ją do nowoczesności, i nie traktowała tych zmian jako plagi czy braku rozsądku (*Plage und Unsinn*). Ustawa o adwokaturze okazała się solidną budowlą prawną, której późniejsze uzupełnienia nie tylko jej nie zaszkodziły, ale nawet — po poddaniu jej ochronie jako swoistego zabytku — nie wymagała ona i nie wymaga zastąpienia jej nową budowlą jurydyczną. Niektóre uzupełnienia prawa o adwokaturze są wynikiem orzecznictwa w tych sprawach Sądu Konstytucyjnego albo Administracyjnej Izby Sądowej, które wzbogaciło trafność regulacji prawnej. Oczywiście stara, ale jara ustawa o adwokaturze musiała przejść także niemałą kurację językową i stylistyczną, aby stała się w pełni czytelna dla dzisiejszego adresata.

Omawiany zbiór przepisów wyprzedza ukazanie się większego wydawnictwa w postaci szczegółowego komentarza do aktu prawodawczego o austriackiej adwokaturze. Akt ten należy do materii ustawodawczej zastrzeżonej do kompetencji parlamentu (*Bundessache*).

W Republice Austrii do wykonywania zawodu adwokata nie jest wymagane żadne urzędowe zezwolenie czy mianowanie, a jedynie powinny być spełnione określone warunki i dokonany wpis na listę adwokatów. Warunki te niezbędne do wykonywania zawodu adwokata są następujące: a) austriackie obywatelstwo, b) uzyskane uprawnienia, c) odbycie studiów prawnopństwowych oraz po złożeniu odpowiednich egzaminów na austriackim uniwersytecie uzyskanie tytułu doktora praw, d) praktyczne przygotowanie do stosowania prawa w zawodzie, e) zdany egzamin adwokacki. W razie niedopuszczenia do egzaminu adwokackiego przysługuje odwołanie (rekurs) do Sądu Najwyższego. Wpis na listę adwokatów powinien być m.in. ogłoszony w urzędowym biuletynie przy „Gazecie Wiedeńskiej” i w biuletynach urzędowych poszczególnych krajów związkowych. Ustawa z 1868 r. o adwokaturze reguluje prawa i obowiązki adwokatów, sprawy organizacyjne samorządu adwokatury (podział na izby adwokackie) i jego kompetencje, wygaśnięcie prawa do wykonywania zawodu adwokata, kompetencje Naczelnej Rady Adwokackiej (*Rechtsanwalts — Kammertag*), sprawy socjalne adwokatury.

Oprócz tekstu ustawy zamieszczono w zbiorze tekst ustawy o odpowiedzialności dyscyplinarnej z dnia 1 kwietnia 1872 r. (też nowelizowanej wielokrotnie), teksty niektórych nowel ustawodawczych do prawa o adwokaturze, wytyczne wykonywania zawodu adwokata co do nadzoru nad wypełnianiem obowiązków adwokata i kształcenia aplikantów adwokackich, tudzież postanowienia o stosowaniu substytucji adwokackiej w europejskim obrocie prawnym. Dalej, zamieszczono również w zbiorze przepisy o taryfie (wynagrodzeniach) adwokackiej z 1969 r. (z późniejszymi zmianami), wytyczne Naczelnej Rady Adwokackiej w sprawie pobierania honorariów adwokackich, układ zbiorowy pracowników biur adwokackich.

Omówiony zbiór przepisów o adwokaturze wraz z uwagami jego autorów pozwala w pełni poznać organizację i sposób wykonywania zawodu adwokata w kancelarii prywatnej w Austrii.

adw. Stefan Mizera